

TÚL KELL LÉPNI A RÉGI SÉMÁKON

A VMDK egy többszintű magyar autonómia létrehozásában látja a megoldást

A VMDK a kanizsai közgyűlésén elfogadott memorandumában a Szerbiában bejegyzett pártok közül elsőként tett kezdeményezést egy népszavazás kiírására, amelyen Vajdaság polgárainak arról kellene dönteniük, hogy maradjon-e a tartomány mai jogállása (jogfosztottsága), vagy pedig Vajdaság önálló politikai és gazdasági szubjektummá váljon. Nekünk, magyaroknak ez az utóbbi felelne meg, a referendum kimenetele azonban nem rajtunk, hanem a többségben levő szerbek akaratán múlik. Márpedig amíg a szerbek egy nagy és erős Szerbiában látják jövőjüket, önálló Vajdaságról hiába reménykedünk.

Ez azonban más kérdés. Most a VMDK elvi álláspontjáról beszélünk. Elvi álláspontunk szerint viszont mielőbb lehetővé kell tenni, hogy az önrendelkezési jog alapján minden itt élő polgár szabadon nyilatkozhasson Vajdaság jövőbeni státusáról és szuverenitásának fokáról. Mellesleg Vajdaság státusának kérdése a szerb demok-

rácia egyik kulcskérdése. Minthogy azonban szerb demokráciáról egyelőre nem beszélhetünk, jelenleg, még ha mindjárt az ENSZ védnöksége alatt kerülne is sor népszavazás kiírására, a szerb nép tudatállapota miatt a referendum megbukna. Ezért az itt élő magyarságnak az önálló Vajdaságról szőtt álmok helyett a megmaradás más formáit kell keresnie.

Jövők és megmaradásunk szempontjából az a legfontosabb, hogy a vajdasági magyarság ebben a széthulló országban önálló politikai tényezővé váljon. Mint önálló politikai tényezőnek, az itt élő magyarságnak elsősorban a saját érdekeit kifejező közjogi keretek megteremtésére kell törekednie. Ezeknek az új közjogi kereteknek túl kell lépniük a régi sémákon, a „legteljesebb szabadságot és egyenlőséget” hirdető nemzetek feletti autonómiákon, helyette a nemzeti kisebbségek különböző önkormányzati formáiban kell hogy testet öltsenek.

A VMDK mint a vajdasági magyarok egyetlen legitim politikai érdekszervezete az 1992. április 25-én elfogadott jogszabály-tervezetében félreérthetetlenül kimondta a magyarok igényét önrendelkezési joguk elismerésére. A VMDK hármaskonkoncepciója néven azóta közismertté vált jogszabály-tervezet olyan közjogi intézményrendszer felállítására törekszik, amely egyaránt esélyt kínál a vajdasági magyarság fennmaradásához, Szerbia demokratizálódásához, a nemzeti ellentétek feloldásához, a helyzet stabilizálódásához, s nem utolsósorban térségünk európai integrációjához.

Az önrendelkezéshez való jogot elvi alapon a magyar népcsoport természetes, közösségi jogának tekintjük. Szerbiának ránk kell bíznia, hogy törvényes keretek között magunk dönthessük róla: milyen politikai és gazdasági státust kívánunk magunknak ebben az országban, milyen intézményes keretek között tudjuk nyelvi kultúránkat legjobban ápolni és megőrizni. A haladó európai hagyományokkal és az új európai rendezési terv javaslataival összhangban a VMDK egy többszintű magyar autonómia létrehozásában látja a megoldást.

A Vajdaságról szőtt álmok, még ha megvalósulnának is, önmagukban véve akkor sem jelentenek megoldást a magyarság számára. Amióta a magyarság kisebbségi sorba került, nélkülözi az élet gazdasági és fogyasztói bázisát. Mindaz, amit vérrelverítéssel megtermelt, mások javát szolgálta. A tisztességtelen elvonások és átömllesztések kora ennek a rezsimnek a bukásával sem ér véget. Ellenkezőleg, a teljes kisémmizettség veszélye fenyeget bennünket. Mindaddig, amíg mások, a szerbek által elképzelt és ellenőrzött felépítmény terhét kényszerülünk viselni, továbbra is mások fogják munkánk gyümölcsét élvezni. Ahhoz, hogy ez a helyzet megváltozzon, hogy az elvonásoknak és átömllesztéseknek, az állam szabad rablásának mértéket szabjunk, a magyarságnak gazdasági és politikai önállóságra, autonómiára van szüksége.

Sokan azt hihetik, hogy a VMDK által szorgalmazott önkormányzat „megosztja” majd az itt élő népeket, hogy „gettóba” kényszeríti a magyarságot. Hogy ezek mennyire felesleges aggodalmak, csak körül kell néznünk a világban.

Alig karnyújtásnyira tőlünk, Dél-Tirolban viszonylag békésen élnek együtt a különböző anyanyelvűek - németek, olaszok, ladinok -, mindenekelött annak köszönhetően, hogy messzemenő önkormányzati jogokat élveznek. Könnyű szót érteniük egymással, hiszen a német nyelv egyenrangú az olasszal, hivatalos állami nyelv, a tartománynak 29 tárgykörben van törvényhozó hatalma, és az ott élők (köztük a 67,99% német ajkú) a bevett adók 9/10-ében részesülnek. Igen! Róma csak a javak 10%-át vághatja tőlük zsebre. Valami ilyesmiben látjuk a megmaradás zálogát mi is.

Van azonban más is, ami akár egy önálló Vajdasággal kapcsolatosan is óvatossá kell, hogy tegyen bennünket, magyarokat. Háromnegyed évszázada folyik Vajdaság nemzeti összetételének erőszakos megváltoztatása, a magyarság településrendszerének tudatos fellazítása. A szerbek tömeges betelepítésével, s azzal hogy az új telepések házat, hitelt kaptak, biztos állást, s különböző privilégiumokat, nemcsak gazdaságilag szorították háttérbe a magyarokat, hanem az élet minden más területén. Így sokak számára nem maradt más hátra, mint a beolvadás vagy a kitelepülés.

Településeink nemzeti összetételének erőszakos megváltoztatása, a magyarság urbanizációs fellazítása ma is folytatódik, ami önmagában véve is megpecsételheti sorsunkat. A magyarság által lakott összefüggő területek további mesterséges felszabdolásának, falvaink és városaink erőszakos kolonizációjának, a szórványsorsnak és a teljes asszimilációnak Vajdaság autonómiája sem szabna határt. Ez a kurzus mit sem változna. Ennek a folyamatnak csak a még magyar többségű községek speciális státusának megszerzésével - a magyar autonómia létrehozásával állhatjuk útját.

Vajdaság, s azon belül a vajdasági magyarság jövőjéről beszélve nem szabad szem elől téveszteni, hogy Szerbiában nincs számottevő politikai erő, amely érdekelt lenne a kisebbségekkel való kiegyezésben. Ez Vajdaság vonatkozásában sincs másként. Arra alapozni jövőnk, hogy majd az erősödő szerb demokrácia megfelelő kisebbségvédelmi politikát biztosít számunkra, tragikus tévedés lenne. Nincs szerb demokrácia, s Szerbia a jelenlegi formájában nem is demokratizálható. Mi viszont (még) itt vagyunk. Megmaradásunkhoz, a tisztességes emberi élethez nekünk magunknak kell - nemzetközi segédlettel - a szükséges jogi keretet kiharcolnunk. Ennek útja-módja a vajdasági magyarság autonómiájának a létrehozása.

A helyhatósági választások eredményei alapján többé-kevésbé kirajzolódott már az a terület, amelyen megvalósulhat a vajdasági magyarság területi autonómiája. A szórványtelepüléseken, még ha a helyi közösségek szintjén is, de sok helyütt létrejöttek a magyar önkormányzatok csírái. Megtörténtek az első lépések a személyes autonómia megvalósulásának útján is.

A Szerbiában tapasztalható fejlemények, gondoljunk itt csak azokra az új törvényekre, amelyek csökkentik vagy megszüntetik korábbi kisebbségi jogainkat is, nem kedveznek törekvéseinknek. Ettől függetlenül, a VMDK igyekszik

érvényesíteni elképzeléseit. Egyoldalú közjogi lépéseket nem kívánunk tenni, annál állhatatosabban követeljük az állami szervekkel való dialógust, s annál szorgalmasabban keressük a támogatást külföldről autonómia törekvéseinkhez.

Az új Európai Stabilitási Egyezmény megkötésére irányuló kezdeményezés tükrében nem is olyan elképzelhetetlen az eredmény. Hiszen a leendő Európai Stabilitási Egyezmény, amelynek tervezete nemcsak eljutott a kisebbségi kollektív jogok fontosságának felismeréséig, hanem hangsúlyozza azok szoros összefüggését a nemzetközi biztonsági problémákkal is, méltányos rendezést ígér a kisebbségeknek.

A VMDK támogatja az Európai Stabilitási Egyezmény elfogadását, és abban reménykedünk, hogy a többi érdekelt közép-európai kisebbség legitim képviselőivel együtt ott lehetünk az egyezményt előkészítő értekezleteken. Vajdaság jövőbeni bizonytalan státusa korántsem kecsegtet bennünket annyi reménnyel, mint az új Európai Stabilitási Egyezmény, amely hangsúlyozottan a nemzeti kisebbségi kollektivitások helyzetét kívánja megnyugtató módon rendezni. A tervezet a gazdasági és kulturális régiók kérdésével, mint amilyen Vajdaság is, nem foglalkozik. A múltba vesztett megszépített Vajdaság visszasírása helyett nekünk magyaroknak is időszerű lenne magyar autonómiában gondolkodnunk.

(Rövidített formában megjelent a Magyar Szó 1993. szeptember 26-i számában)